

”HYVÄT SOUNDIT JA MAHTAVA FIILIS”

Bändikoulu ryhmäopetuksen muotona
Jyväskylän ammattiopistossa

Antti Kettunen

Pedagoginen opinnäytetyö
Joulukuu 2010

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) KETTUNEN, Antti	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö 5 op	Päivämäärä 13122010
	Sivumäärä 19	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "HYVÄT SOUNDIT JA MAHTAVA FIILIS" - Bändikoulu ryhmäopetuksen muotona Jyväskylän ammattiopistossa		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Hannula, Kaija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli esitellä Jyväskylän ammattiopistossa järjestettävää bändikoulutoimintaa. Työllä haluttiin etsiä uusia näkökulmia ja toimintamalleja ryhmämuotoisen musiikinopetuksen kehittämiseen. Lisäksi luotiin katsaus bändikoulutoiminnan haasteisiin ja mietittiin mahdollisia toimintaa ja oppimista tukevia uudistuksia. Ryhmäilmiöitä käsiteltiin myös yleisellä tasolla.</p> <p>Bändikoulutoiminta Jyväskylän ammattiopistossa on suunnattu alakouluikäisille lapsille ja sen toiminta-ajatuksena on antaa lapsille myönteisiä musiikillisia elämyksiä ryhmässä. Jokainen oppilas soittaa puoli vuotta kerrallaan lyömäsoittimia, bassoa, kitaraa ja kosketinsoittimia. Opetus koostuu jokaviikkoisesta bänditunnista ja ryhmäsoittotunnista, jossa harjoitellaan instrumentin perustaitoja.</p> <p>Bändikouluopetuksen haasteet liittyvät ryhmähengen parantamiseen, oppilaan sisäisen motivaation kehittämiseen ja erilaisten oppijoiden kanssa työskentelemiseen. Kehittämisideoiksi nousi yhteistyö kodin ja bändikoulun välillä, oman musiikkivideon tekeminen ja luokkaretkityyppinen konserttimatka.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ryhmäopetus, bändikoulu, vuorovaikutus		
Muut tiedot		

Author(s) KETTUNEN, Antti	Type of publication Diploma project (5 ECTS credits)	Date 12122010
	Pages 19	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title "GREAT SOUND AND WHAT A FEELING" - Band school as a group teaching form in Jyväskylä Conservatory...		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Hannula, Kaija		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to present the activity of the band school arranged in Jyväskylä Conservatory and to find new perspectives and guidelines to develop music teaching in groups. In addition, the challenges of the band school activity were explored and potential innovations were thought over considering the activity and learning in band school. The effects of the groups were processed in general.</p> <p>The band school activity in Jyväskylä Conservatory is aimed for children aged from 7 to 11. The main point is to give children positive musical experiences in groups. Each pupil plays drums, bass guitar, guitar and keyboards half a year. The teaching includes weekly band lesson and instrument lesson in groups, where basic skills of the instrument are practiced.</p> <p>The challenges teaching in the band school are attached to improving the group spirit, developing students' inner motivation and working with different learners. The developing ideas for the band school system were better co-operation between home and the band school, making own music video and making a class trip to a rock concert.</p>		
Keywords group teaching, band school, interaction		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 Alkusanat	2
2 Oppiminen ryhmässä	3
2.1 Ryhmä	3
2.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja viestintä.....	6
2.3 Yhteistoiminnallinen oppiminen	7
3 Bändikoulutoiminta Jyväskylän ammattiopistossa	9
3.1 Toiminta-ajatus	9
3.2 Oppimiskäsitys	10
3.3 Oppimisympäristöt.....	10
3.4 Opiskelun eteneminen ja oppimateriaali.....	12
4 Ryhmäopetuksen haasteet bändikouluopetuksessa	13
5 Kehittämisehdotuksia ja -ideoita bändikoulutoimintaan	16
Lähteet	18

1 ALKUSANAT

Bändikoulu on Jyväskylän ammattiopiston ryhmäopetuksen muoto, joka keskittyy bändisoittimien alkeiden ja yhtyesoiton opettamiseen alakouluikäisille lapsille. Tarkoituksena on antaa kokemus yhtyesoitosta ja esitellä tavallisimmat bändisoittimet, joka auttaa jatkossa valitsemaan oppilaalle mieluisimman soittimen. Myös musiikillisten elämyksien tarjoaminen on tärkeä osa toimintaa. Tämän työn otsikko on lainattu Keski-suomalaisen artikkelista, jossa on haastateltu bändikoulun oppilaita juuri kevään bändikoulukonsertin kynnyksellä (Kuusisto 2008) ja se kuvaa mielestäni sitä, mitä bändikoulussa opiskelu parhaimmillaan tarjoaa.

Työskentelen bändikoulun opettajana ja olen joutunut monien haastavien tilanteiden eteen koskien ryhmän opetusta ja oppimista. Miten saada lapset innostumaan ja sitoutumaan toimintaan? Millä keinoilla motivaatiota pidetään yllä? Millaisia rajoja ja rakenteita tarvitaan, että lapsista koostuva ryhmä voi saavuttaa parhaan toimintakyvyn? Mikä on opettajan rooli ryhmässä, jonka tavoitteena soittotaitojen kartuttamisen lisäksi myös sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittäminen? Miten voin huomioida oikealla tavalla koko ajan lisääntyvät erityisoppijat (esim. neurologiset oireyhtymät kuten erilaiset tarkkaavaisuushäiriöt)?

Tämän työn tarkoituksena on esitellä bändikoulun toimintatavat, tutkia ryhmäopetuksen työvälineitä ja metodeja sekä niiden sopivuutta bändikouluun. Tuloksina toivon löytäväni uusia ideoita ja näkökulmia sekä toimivia työtapoja opetukseen ja oppimiseen bändikoulussa.

2 OPPIMINEN RYHMÄSSÄ

Tässä luvussa määrittelen ryhmäoppimiseen liittyviä käsitteitä.

2.1 Ryhmä

Ryhmä peruskäsitteenä

Ryhmä on joukko ihmisiä, jotka ovat läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään. Ryhmän tehtävänä voidaan pitää kahta osiota. Ensimmäinen on toiminnallisten tai muiden tavoitteiden saavuttaminen, toinen ryhmän kiinteys, joka auttaa toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisessa. (Kauppila 2000, 85–86.)

Pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka jäsenet voivat olla keskenään henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa. Kun ryhmä toimii jonkin tehtävän tai tavoitteen suorittamisen välineenä, puhutaan usein pienryhmästä, johon liittyy olennaisesti ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus ja työnjako. Kun ryhmä on toiminnan kohteena, sijoittuminen ryhmään pitää sisällään yhdenmukaisen asennoitumisen ympäristöön ja oman ryhmäidentiteetin kokemisen. (Koppinen & Pollari 1993, 28–29.)

Opetuksen tai kasvatuksen välineenä käytettävässä pienryhmässä keskeisintä on jäsenten välinen vuorovaikutus. Näissä ryhmissä opettaja tai kasvattaja pyrkii tavoitteeseensa säätelemällä ryhmän jäsenten välistä viestien ja sanomien vaihtoa. (Koppinen & Pollari 1993, 29.)

Ryhmädynamiikka

Ryhmädynamiikalla tarkoitetaan yhteisen tilanteen ja osallistujien siitä tekemien tulkintojen katkeamatonta vuorovaikutusta. Kaikki tilanteet näyttäyty-

vät yksilöille erilaisina, jonka he vielä tulkitsevat yksilöllisesti. Tämä kääntää aina vuorovaikutusta uuteen suuntaan. (Himberg 1998, 113–115.)

Ryhmän vaikutuksesta yksilön käytös ja toiminta voi ohjautua suuntaan, joka ei olisi hänelle tyypillistä yksilötasolla. Jokaisella ryhmällä on omat keinonsa ja tarpeensa käsitellä asioita. Ryhmädynaamiset ilmiöt, jotka vaikuttavat ryhmän jäsenten toimintaan, saattavat ohjata yksilön toimimaan vastoin hänen omia käsityksiään ja moraaliaan. Tästä ikävä esimerkki on koulukiusaaminen.

Ryhmäytyminen

Ryhmäytyminen tapahtuu uudessa ryhmässä, kun sen jäsenet alkavat toimia yhdessä ja olla tekemisissä toistensa kanssa. Ryhmän kehitysvaiheita ovat *muotoutumisvaihe*, *kuohunta- eli myrskyvaihe*, *pelisääntöjen ja yhteistoiminnan syntymävaihe*, *kypsän toiminnan vaihe* ja *hajoaminen*. (Kauppila 2000, 97–99; Koppinen ym. 1993, 33–35.)

Muotoutumisvaiheessa ryhmän jäsenet tarkkailevat uutta tilannetta ja toistensa käyttäytymistä ja ovat vielä toisiaan kohtaan etäisiä ja varovaisia. Kukaan ei halua paljastaa itseään ja omia näkemyksiään, keskustelun aiheet pysyvät yleisellä tasolla ja jäsenet odottavat toisiltaan aloitteita. Ryhmä ei ole vielä selvillä tavoitteistaan ja sen jäsenet etsivät omaa paikkaansa ryhmässä ja pyrkivät ehkä ohjaamaan jonkun ottamaan ryhmän johdon käsiinsä. Tämän takia ryhmäytyminen edistyy nopeammin, jos ryhmällä on valmiiksi johtaja tai ohjaaja. Ryhmän päähuomio on järjestäytymisessä ja toimintasäännöissä. (Kauppila 2000, 97; Koppinen ym. 1993, 33.)

Kuohuntavaiheessa ryhmän kohtaamat haasteet ja kilpailutilanteet luovat mahdollisuuksia ristiriitoihin yhteenkuuluvuuden ja rohkeuden lisääntyessä. Omia ajatuksia esitetään, mutta ne eivät saa kannatusta koko ryhmältä, koska

toisia ei vielä osata kuunnella tarpeeksi. Ryhmä saattaa jakautua tämän takia pieniksi sirpaleryhmiksi. Tyypillistä on ajatella enemmän omia tarpeita kuin koko ryhmän kokonaissuoritusta. Aikaisemmin pinnan alla olleet mahdolliset ongelmat nousevat esiin, ja ryhmä saattaa joutua miettimään uudelleen toimintaansa ja tavoitteita. Tässä vaiheessa ryhmässä syntyvät usein keskeiset roolit, kuten asiajohtaja ja tunnejohtaja. (Kauppila 2000, 97–98; Koppinen ym. 1993, 33–34.)

Pelissäntöjen ja yhteistoiminnan syntyvaiheessa ryhmä vakiintuu ja sisäinen yhteenkuuluvuus alkaa kehittyä. Jäsenten asema ryhmässä vakiintuu ja jokainen tietää oman paikkansa ja roolinsa ryhmässä, josta syntyy joustava ja tarkoituksenmukainen työnjako. Pelissännöt auttavat yhteenkuuluvuuden tunteen, ryhmätunteen ja samaistumisen muodostumiseen. Vuorovaikutus alkaa toimia ja ryhmän jäsenet uskaltavat ilmaista enemmän itseään ja sitoutuvat ryhmään aiempaa henkilökohtaisemmin. Ristiriitoja pyritään välttämään ja yhteistoimintaa kaunistellaan. Kiinteytymisestä huolimatta ryhmä ei vielä pysty toimimaan täydellä teholla. (Kauppila 2000, 98; Koppinen ym. 1993, 34.)

Kypsin toiminnan vaiheessa ryhmän toiminta on vakiintunut, se on oppinut käyttämään hyväkseen jäsentensä erilaisuutta, kykyjä ja luovuutta. Ristiriidat ja kriisit pystytään ratkaisemaan ja pitämään kurissa ilman merkittäviä ongelmia. Jäsenet ovat valmiita joustamaan omissa intresseissään ryhmän eduksi. Tavoitteet ovat jäsentyneet selkeiksi ja niistä keskustellaan säännöllisesti. Kaikki pyrkivät toiminnallaan tehtävien ja toimintojen loppuunsaattamiseen, joissa onnistumiset ruokkivat tyytyväisyyttä ja motivoituneisuutta jäsenten kesken. (Kauppila 2000, 98–99; Koppinen ym. 1993, 34.)

Ryhmän hajoaminen saattaa olla joillekin jäsenille ahdistava kokemus tunteiden katketessa varsinkin, jos ryhmä on toiminut pitkään. Joskus ystävyyssuhteet jatkuvat ja syntyy uusia pienryhmiä. Useimmilla ryhmätyön päättymiseen liittyy haikeutta ja pyrkimystä itsehallinnan lisäämiseen kun ryhmätuki loppuu. (Kauppila 2000, 99; Koppinen ym. 1993, 35.)

Ryhmän kehitysvaiheet saattavat edetä päällekkäin tai hyppimällä. Joskus myös jokin tilanne saattaa palauttaa ryhmän aiempiin vaiheisiin. (Kauppila 2000, 99; Koppinen ym. 1993, 35.)

2.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja viestintä

Ihmisen oppiminen tapahtuu pääosin interaktiivisissa tilanteissa, joissa hän todentaa itseään. Sosiaalisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan ihmisten välistä toimintaa erilaisissa ympäristöissä (Kauppila 2000, 19). Sosiaalinen vuorovaikutus on yläkäsite, jonka alla ovat muun muassa sosiaaliset taidot, joka kuvaa ihmisen sopeutumisen ja vuorovaikutuksen taitoja, sekä sosiaaliset suhteet, joilla tarkoitetaan sosiaalisen vuorovaikutuksen luonnetta. Vuorovaikutus jaetaan sanalliseen eli verbaaliseen ja sanattomaan eli nonverbaaliin viestintään.

Jukka-Pekka Puron (2003, 12) mukaan viestinnän tutkimuksessa hyvin tunnetun väitteen mukaan ihminen ei voi olla viestimättä, osuvasti englanniksi ”one cannot not communicate”, eli viestimme aina ympäristöllemme, halusimme sitä tai emme. Se että emme sano jossain viestintätilanteessa mitään, viestii jo itsessään meistä ja suhtautumisestamme asiaan.

Koppinen ja Pollari (1993, 10) kuvaavat opettajan ja oppilaan aktiivista suhdetta tietoon, jossa tärkeää on tiedonkäsittelyn ja sosiaalisen toiminnan yhdis-

täminen, jossa painottuu opettajan ohjaava ja innostava työnjohtajuus aidon vuorovaikutuksen kautta (ks. kuvio 1).

KUVIO 1. Opettajan ja oppilaan tiedonkäsitys ja vuorovaikutus. (Koppinen ym. 1993, 11)

2.3 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteistoiminnallinen oppiminen (cooperative learning) on ryhmäoppimisen muoto, jossa kaikki ryhmän jäsenet sitoutuvat toimimaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Opiskelijat kehittävät ja rakentavat oppimistaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Oppiminen organisoidaan siten, että ryhmäläiset voivat oppia myös toisiltaan ja hankkia yhdessä tietoa. Tämä mahdollistaa osallaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opettajan rooli yhteistoiminnallisessa oppimisessä on vuorovaikutuksen ja sen viestinnän tukeminen. Yhteistoiminnallisen oppimisen lähtökohtana on, että jokainen opiskelee myös itsenäisesti, mutta vahvistaa oppimaansa ryhmässä. (Kauppila 2007, 155–158; Koppinen ym.1993, 8–10; Saloviita 2000, 45–49.)

Yhteistoiminnallisen oppimisen perustuntonmerkkejä ovat suora, kasvotusten tapahtuva vuorovaikutus, joka kehittää oppilaan vuorovaikutuksen luovaa puolta ja auttaa häntä kehittämään ajatuksiaan ja tukemaan muita oppilaita oppimisessa jakamalla omaa tietoaan. Positiivisella keskinäisellä riippuvuudella tarkoitetaan, että oppilas huomaa työpanoksensa hyödyttävän muita, kun hän samalla huomaa itse hyötyvänsä muiden ryhmän jäsenten työpanoksesta. Näin ryhmä kokee myös menestyksen yhteiseksi asiaksi, mikä osaltaan lisää ryhmän kiinteyttä. (Saloviita 2000, 45–48.)

Yhtäläisellä osallistumisella tarkoitetaan kaikkien tasapuolista osallistumista ryhmän toimintaan. Yksilöllinen vastuu käsittää tiedostamisen, että jokaisen ryhmän jäsenen panosta tarvitaan onnistuneeseen lopputulokseen ja yhteisen tavoitteen saavuttamiseen. Kun yksilöllinen vastuu yhdistetään positiiviseen keskinäiseen riippuvuuteen, muu ryhmä kannustaa yksilöä, jonka motivaatio uhkaa heiketä. (Saloviita 2000, 48–49.)

Koppilan & Pollarin (1993, 11) mukaan ”yhteistoiminnallisesti opiskeleva oppilas opettelee korostetun painokkaasti yhteistyötaitoja, tapoja, jotka ovat rakentavia ja siis yhteiskunnan kannalta toivottavia.” Näin syntyy kyky tehdä työtä yhdessä, mutta ei toisten kustannuksella. Tämä vähentää tuntuvasti yksittäisen oppilaan taakkaa, sillä opittava aines voidaan jakaa yhteistoiminnallisilla menetelmin useamman oppilaan työstettäväksi. (Mts. 11.) Opettajalta yhteistoiminnallisessa ryhmässä opiskeleminen edellyttää ryhmäprosessien ja ryhmän kehitysvaiheiden tuntemusta, jottei hän esimerkiksi ryhmäytymisen kuohuntavaiheessa palaakaan turvalliseen opettajakeskeiseen opetukseen (mts. 19–20). Koska yhteistoiminnallisen oppimisen keskeinen piirre on sanallinen vuorovaikutus, työrauhasta on pidettävä huolta esimerkiksi liiallisen melun välttämiseksi. Myös ohjeiden kuuleminen vilkkaan vuorovaikutuksen ohessa pitää varmistaa. (Saloviita 2000, 54.)

3 BÄNDIKOULUTOIMINTA JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTOSSA

Bändikoulu on osa Jyväskylän ammattiopistossa toimivaa rokkikoulua, joka keskittyy kevyen musiikin harrastamiseen. Ensimmäiset bändikouluryhmät aloittivat toimintansa vuonna 2005 ja joka syksy aloittaa kolme uutta ryhmää. Muita rokkikoulun osastoja ovat pop-laulukoulu ja bändipaja 11–15 -vuotiaille. Tämän osion runkona on käytetty Antti ja Ilkka Kleemolan vuonna 2009 bändikouluopetukseen laatimaa opetussuunnitelmaa.

3.1 Toiminta-ajatus

Bändikoulu on tarkoitettu 8–10-vuotiaille ja sen ideana on tutustuttaa oppilaat tärkeimpiin bändisoittimiin, rumpuihin, bassoon, kitaraan ja kosketinsoittimiin. Jokaista soitinta opiskellaan puoli vuotta. Oppilas saa tuntuman jokaiseen soittimeen ja samalla käsityksen siitä, mikä soittimista on itselle luontevin. Bändikoulun tarkoituksena on myös madaltaa kynnystä soittoharrastuksen aloittamiseen. Lapset saavat bändikoulusta soittimet ja vahvistimet lainaan lyömäsoittimia lukuun ottamatta. (Kleemola & Kleemola 2009.)

Jokaisessa ryhmässä on kaksi oppilasta soitinta kohden. Ne jotka eivät ole soittovuorossa, laulavat kappaletta. Aikaisempaa kokemusta soittamisesta ei tarvita. Bändikoulun opetukseen sisältyy viikoittainen bänditunti ja ryhmäsoittotunti oman soittimen parissa. Bändikoulu kestää kaksi vuotta.

Lukuvuosi huipentuu bändikoulukonserttiin, jossa jokainen ryhmä esittää 2–3 kappaletta. Konsertti järjestetään Jyväskylän ammattiopiston Siltasalissa, am-

mattimaisen ääni- ja valokaluston kanssa. Kevätlukukaudella tehdään omia kappaleita, joista ainakin yksi esitetään kevään konsertissa.

3.2 Oppimiskäsitys

Bändikouluopetus noudattaa Jyväskylän ammattiopiston musiikin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2004, 2) määriteltyä humanistista ihmiskäsitystä. Opetus ja oppimisympäristön kehittäminen tukeutuvat kognitiiviseen ja konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen, jonka perusajatuksena on, että oppija itse rakentaa tietonsa ja taitonsa jo hallussaan olevan pohjatiedon ja osaamisensa varaan.

Oppiminen ymmärretään kokonaisvaltaiseksi muutokseksi. Opetuksessa otetaan huomioon psykologinen ja sosiaalinen vuorovaikutus sekä yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen merkitys oppimiseen. (Jyväskylän ammattiopisto Konservatorio: taiteen perusopetus laaja oppimäärä: opetussuunnitelma 2004.)

3.3 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Fyysinen oppimisympäristö käsittää opetuksessa käytettävät tilat, opetusvälineet ja oppimateriaalit. Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumiseen vaikuttavat toisaalta yksittäisen oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät, toisaalta vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tekijät. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 18.)

Opetus tapahtuu fyysisesti Jyväskylän ammattiopiston musiikin yksikössä bändiluokissa, joissa on kiinteä bändisoittimien varustus. Luokissa on soittimet, vahvistimet ja äänentoistojärjestelmät, joten bändikoululaisten ei tarvitse tuoda tunnille mukanaan kuin omat nuotit ja muistiinpanovälineet. Ryhmäsoittotunnit tapahtuvat instrumenttiopettajien luokissa, jonne kitaristin ja bassistit tuovat oman soittimensa. Tämä käytäntö on sen takia, että opettaja voi tunnilla tarkastaa soittimen asianmukaisen kunnan kotiharjoittelua varten.

Oppimateriaalina käytetään erityisesti bändikouluopetukseen kirjoitettuja nuotteja, jotka sisältävät normaalin nuottikuvan lisäksi myös paljon soittoteknisiä ohjeita ja kuvia. Soitettavien kappaleiden alkuperäisiä levytyksiä kuunnellaan äänitteiltä. Jokaisella bändikoululaisella on myös oma bändikouluvihko, johon täytetään kahden vuoden aikana opitut kappaleet sekä jokaisen instrumentin kohdalla opitut taidot kyseisestä soittimesta. Vihko sisältää myös itsearviointiosion, jonka oppilas täyttää hymiöillä joiden suupielet ovat joko ylöspäin opitun asian merkiksi tai vaakasuorassa kun asiassa on vielä opittavaa.

Yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteiden johdonmukainen noudattaminen luo opetukseen suotuisan psyykkisen ja sosiaalisen tunnelman, johon kuuluu innostava ja kannustava ilmapiiri, työrauha, toimiva vuorovaikutus ja erilaisten oppijoiden huomioiminen. Bändin yhteisharjoitus tarjoaa sosiaalisten ryhmätaitojen kehittämiseen erityisen hyvän kasvualustan. Keskinäisen luottamuksen merkitys korostuu varsinkin silloin, kun uusien asioiden omaksuminen on toisilla hitaampaa ja he tarvitsevat enemmän yksilöllistä tukea. Yleisemmällä tasolla bändikoulun toiminnassa voidaan ottaa huomioon kasvatuksellisia näkökulmia, johon kuuluu esimerkiksi edellä mainittu bändikouluvihkoon tehtävä itsearviointi joka syksy ja kevät. Myös säännöllinen kontakti kotiin on tärkeää. Useiden instrumenttien opiskelu kahden vuoden aikana

antaa oppilaalle hyvän kuvan hänen omasta motivaatiostaan ja musiikillisesta lahjakkuudestaan, mikä luo pohjaa harrastukseen sitoutumiselle.

3.4 Opiskelun eteneminen ja oppimateriaali

Ryhmäsoittotunti

Ryhmäsoittotunnilla tutustutaan tarkemmin omaan instrumenttiin. Tunti järjestetään viikoittain 2–3 oppilaan ryhmissä ja se kestää 45 minuuttia. Tunnilla käydään läpi soittimen rakenne ja perustehtävä bändissä, harjoitellaan soittimen viritystä (kitara ja basso), tutustutaan nuotteihin ja niistä soittamiseen sekä ennen kaikkea harjoitellaan seuraavan viikon uutta bändikappaletta. (Kleemola & Kleemola 2009.)

Bändikoulukappaleista on ns. perusnuotti, johon kukin soitonopettaja on lisännyt omat ohjeensa oppilaalle. Perinteisen nuottikuvan lisäksi käytetään apuna kitaran ja basson otelauta- eli tabulatuurimerkintää sekä sointutaulukoita. Myös sanallista ohjeistusta käytetään paljon. (Kleemola & Kleemola 2009.)

Bänditunti

Bänditunnilla harjoitellaan yhtyesoittoa laulua unohtamatta. Tunti koostuu ryhmäsoittotunnilla saadun uuden kappaleen harjoittelusta, johon kuluu noin kaksi kolmasosaa tunnista. Loppuaika käytetään rennompien musiikkileikkien merkeissä, esimerkkinä musavisa tai levyraati. Keväällä aikaa käytetään myös omien kappaleiden säveltämiseen ja sanoittamiseen. Tunti kestää 45 minuuttia.

Ohjelmisto

Bändikouluun on valittu yksinkertaisia 1-4 soinnun kappaleita. Läpikäytäviä musiikkityylejä on perinteisten pop/rock kappaleiden lisäksi mm. reggae, heavyrock, shuffle, blues ja valssi. (Kleemola & Kleemola 2009.) Kappaleet on valittu opettajien toimesta, mutta ohjelmistoa muokataan myös bändikoulun oppilaiden toiveiden mukaan. Esimerkiksi alkuvuosina enemmän käytetyt koulun musiikkikirjasta poimitut laulut ovat vähitellen vaihtuneet pop/rockklassikoiden harjoitteluun ja soittamiseen. Kappaleiden rakenteita ja harmoniaa yksinkertaistetaan tarvittaessa bändikoulukäyttöön soveltuvaksi.

4 RYHMÄOPETUKSEN HAASTEET BÄNDIKOULUOPETUKSESSA

Bändikouluryhmä on pienryhmä, jonka yhdistäviä tekijöitä ovat oppilaiden sama ikä ja asuinpaikka. Heti alkuvaiheessa keksitään yhdessä bändille nimi, joka selvästi lisää ryhmän yhteenkuuluvaisuudentunnetta. *”Me soitetaan tulipalloissa!”* Muuten ryhmä saattaa koostua hyvinkin erilaisista persoonista, jotka käyvät tutustumisvaiheen jälkeen selvää valtataistelua joko toisiaan tai opettajaa vastaan. Monesti olen myös huomannut, että jonkin soittimen ennalta hankitut taidot eivät aina ole hyvä asia. *”En mä halua soittaa rumpuja kun mä oon kitaristi.”* Parhaimmillaan jonkin soittimen taidoissa pisimmällä oleva oppilas neuvoo muita kärsivällisesti.

Yksi keskeinen haaste on oppilaiden erilaiset motiivit tulla bändikouluun. Osa oppilaista on selvästi sisäisesti motivoituneita ja suorastaan ahmivat kaiken käsillä olevan tiedon. Osa taas tulee tunnille lähinnä vanhempien toivomuk-

sesta. Tämä luonnollisestikin näkyy erilaisena edistymisenä. Koska opetus on avointa kaikille, ennakkoon on mahdotonta kartoittaa uusien oppilaitten henkilökohtaista motivaatiota. Motivaatioon ja harrastukseen sitoutumiseen vaikuttaa isolta osalta myös oppilaiden nuori ikä. Haasteena onkin kääntää oppilaan ulkoinen motivaatio sisäiseksi motivaatioksi, jossa ryhmässä toimiminen ja yhteisen tavoitteet ja päämäärät ovat tärkeässä roolissa.

Vaikka painotus bänditunnilla on ryhmätyöskentelyssä, on yksilön huomiointi ryhmässä mielestäni tärkeää kun kyseessä on myös instrumentin hallintaan liittyvien taitojen opettelua. Tämä näyttäytyy bändikoulun tunneilla esimerkiksi siten, että soitan jonkun oppilaan tukena. Näissä tilanteissa muu ryhmä jää vähemmälle huomiolle, mutta kokonaistavoite saavutetaan eli saadaan kappale soitettua, joka liittyy yhteistoiminnallisen oppimisen yhteisen päämäärän saavuttamiseen, jossa ryhmän jokaisella jäsenellä on merkittävä rooli. Tärkeää on pitää huolta, että kaikki ryhmän jäsenet saavat yksilöllistä huomiota ja positiivista palautetta tasapuolisesti.

Erilaiset oppijat

Uusia haasteita soiton opetukselle tuovat ns. erityisoppijat. Diagnosoitujen keskittymis- ja tarkkaavaisuushäiriöiden määrä on moninkertaistunut Suomessa viimeisen kymmenen vuoden aikana (Helen 2010; Psykiatria 2007, 572). Tämä muutos näkyy ja vaikuttaa myös musiikin opetuksen arjessa. Näiden oppilaitten kohdalla kodin ja bändikoulun yhteistyön merkitys korostuu. Osa lasten vanhemmista kertoo tilanteesta avoimesti, jolloin opettajana on mahdollista huomioida asia ryhmän toimintaa suunniteltaessa. Ongelmallisia ovat tapaukset, jolloin tietoa ei ole tarjolla, mutta merkit ovat kuitenkin näkyvillä lapsen käyttäytymisessä.

Eniten esiintyvä tarkkaavaisuushäiriö on AD/HD (Attention Decifit / Hyperactive Disorder, ent. MBD) on neuropsykiatrinen, vahvasti perinnöllinen häiriö. Samaan tautiperheeseen kuuluvat tic, tourette, autismi ja asperger.

AD/HD on diagnosoitu 3-5% :lla koululaisista, Suomessa luku on 4%, joka tarkoittaa 200 000 lasta. Tyypillisiä piirteitä ovat tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus. AD/HD: n liittännäisoireita voivat olla mm. erilaiset oppimisvaikeudet, hahmotushäiriöt, motoriikan säätelyn häiriöt, masennus ja ahdistusoireet, uhmakkuus ja käyttäytymishäiriö (Conduct Disorder). (Helen 2010; Psykiatria 2007, 572–574.)

Opetustilanteissa tarkkaavaisuushäiriöistä lasta on mahdollista tukea tilanteiden ennakkoinnilla (esim. bänditilan seinälle kirjattu tuntisuunnitelma), puuhastelun salliminen mahdollisuuksien rajoissa, vireystilan tarkkaileminen ja oikean ajoituksen tunnistaminen, toisin sanoen aktiivisen tekemisen ajoittaminen oppilaalle edulliseen hetkeen esim. tunnin alkupuolelle. Käytännössä tunnilla voidaan käyttää toisinaan enemmän aikaa oheistoiminnalle, kuten levyraadille ja musavisalle, jos näyttää, että kappaleen harjoittelu alkaa turhauttamaan oppilaita. Myös informaation määrän pitäminen riittävän vähäisenä auttaa opetustilanteissa. Tällä tavalla voidaan tukea myös tarkkaavaisuuden ylläpitämistä. Yleisesti konkretia, selkeät toimintarytmit ja toistuvat toimintatavat auttavat näitä lapsia toimimaan. (Helén 2010; Psykiatria 2007, 574–575.)

5 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA JA -IDEOITA BÄNDIKOULUTOIMINTAAN

Kun pohtii bändikoulun tämän hetkisiä haasteen paikkoja ja kehittämiskohtia, ensimmäisenä esiin nousee erityislasten kohtaaminen bändikouluympäristössä. Musiikkipedagogikoulutuksessa sivuutetaan edelleen erityispedagoginen näkökulma melko kevyesti, koska ajatellaan että musiikkioppilaitosten asiakkaat ovat niitä ”normaaleja”.

Liiallinen erityisyyden nostaminen on myös ongelmallista ja pahimmillaan toimintaa rajoittavaa: erityislapsi ei halua useinkaan omaa erilaisuuttaan alleviivattavan, varsinkaan herkässä kehitysvaiheessa. Lisäksi harrastuksen tulisi voida olla paikka, jossa on mahdollista tulla hyväksytyksi ja saada onnistumisen kokemuksia ja uusia voimavaroja arkeen.

Näiden ajatusten ja työstä saamieni kokemusten pohjalta entistä tärkeämpään rooliin tulevaisuudessa nousee kodin ja bändikoulun välinen yhteistyö. Uusia toimintamalleja voisi olla esimerkiksi avoimista kysymyksistä koostuva esitietolomake aloittaville oppilaille, jossa olisi mahdollista kertoa juuri esim. mahdollisista oppimisvaikeuksista. Tämä mahdollistaisi erityisoppijan huomioimisen ja hänen käytöksensä ymmärtämisen heti lukuvuoden alkaessa. Tämän lisäksi voisi järjestää vanhempainiltoja syksyisin ja keväisin, jossa olisi tilaisuus keskustella opiskelun edistymisestä, lapsen toiminnasta ryhmässä ja saada vastaavasti palautetta kodin suunnalta. Tärkeimpänä asiana näissä uudistuksissa olisi lapsen saama parhaimmillaan positiivinen kokemus vanhempien ja muiden aikuisten kiinnostuksesta hänen harrastustaan ja itseään kohtaan.

Toinen esille noussut kehittämistä ja ideointia kaipaava asia oli mielestäni ryhmäytyminen, ryhmään sitoutuminen ja yhteishengen parantaminen. Vaikka joka kevät järjestetäänkin bändikoulukonsertti hienoissa puitteissa, johon bändikouluvuosi aina huipentuu, ja siihen valmistautumiseen käytetään aikaa juuri omaa materiaalia tekemällä, yksi idea voisi olla esimerkiksi oman musiikkivideon työstäminen jokaisen bändin omasta kappaleesta. Ammattiopiston sisällä voitaisiin tehdä yhteistyötä AV-viestinnän opiskelijoiden kanssa, jotka voisivat käydä kuvaamassa ensin live-materiaalia kevään konsertista ja tulla uudestaan syksylläideoimaan bändikoululaisten kanssa, mitä muuta musiikkivideo voisi pitää sisällään. Toki tämä vie resursseja perusasialta eli yhteysoiton harjoittelulta, mutta voisi osaltaan motivoida oppilaita tekemään sitä tehokkaammin, kun olisi kysymys omasta kappaleesta ja julkaistavasta musiikkivideosta. Näin saataisiin myös dokumentoitua jokaisen bändikoulu-ryhmän kappale ja yhteishenki. Ja mitä tärkeintä, tekijöille jäisi konkreettinen muisto tehdystä projektista.

Kolmas kehittämisidea koskien edelleen ryhmähenkeä palvellen kuitenkin itse asiaa, olisi luokkaretkityyppinen konserttimatka ”oikean” bändin keikalle. Retkeen voisi liittyä bändin tapaaminen, keikkaan valmistautumisen seuraamista ja tietysti pääasia eli itse konsertti. Näin bändikoululaiset saisivat myös konkreettista tarttumapintaa siitä, mitä muusikon elämä ja musiikkibisnes todellisuudessa ovat. Lisäksi oikeaan rokkikonserttiin pääseminen voisi olla elämys, joka toisi taas intoa ja motivaatiota omaan soittoharrastukseen. Se palvelisi myös bändikoulun perusajatusta, joka on yhtyeopetuksen lisäksi tuottaa musiikillisia elämyksiä lapsille, ”hyvät soundit ja mahtava fiilis” kuuluvat olennaisena osana musiikin tekemiseen myös aikuisten bändeissä.

LÄHTEET

Helén, S. 2010. Musiikkiterapeutti. Haastattelu 12.12.2010.

Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita – Minä, me ja muut. Porvoo: WSOY.

Jyväskylän ammattiopisto Konservatorio: taiteen perusopetus laaja oppimäärä: opetussuunnitelma 2004-. Viitattu 11.12.2010.

<http://www.jao.fi/files/20050316131629.pdf>

Kauppila, R.2000. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot: vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kiesiläinen, L. 2004. Vuorovaikutusvastuu. Toinen painos. Tallinna: Kirjapaino Pakett.

Kleemola, A. & Kleemola, I. 2009. Bändikoulun opetussuunnitelma. Julkaisematon tiedote sisäiseen käyttöön. Jyväskylä ammattiopisto, musiikin ja tanssin perusopetus.

Koivukoski, A. 2008. Ryhmäopetus metodiikka musiikin perusopetuksessa. Ryhmäopetus opettajankoulutuksen haasteena. [verkkodokumentti]. Viitattu 6.12.2010.

http://www.musicedu.fi/easydata/customers/sml/files/LiittopvatSeminaarit08/Airi_Koivukoski.pdf.

Koppinen, M-L & Pollari J. 1993. Yhteistoiminnallinen oppiminen: tie tuloksiin. Juva: WSOY.

Kuusisto, P.2008. Hyvät soundit ja mahtava fiilis. Keskisuomalainen 20.4.2008.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Opetushallitus. Viitattu 11.12.2010. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Psykiatria. 2007. Toim. Lönnqvist, J., Heikkinen, M., Henriksson, M., Marttunen, M. & Paronen, T. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Puro, J-P. 2003. Työviestinnän kipupisteet. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Saloviita, T. 2000. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistuva kasvatus. Juva: WS Bookwell Oy.

Vartiainen, O. 2009. "Erään tirehtöörin kertomukset". Oppilasorkesterin johtaminen ja orkesteritoiminnan kehittäminen musiikkioppilaitoksissa. Helsinki: Helsinki university printing house.

Vihunen, S. 2010. Ryhmäopetus? - APUA!! : rumpujensoiton ryhmäopetuksen haasteet ja mahdollisuudet. Opinnäytetyö. Metropolian ammattikorkeakoulu. Theseus elektroninen aineisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052610638>